

**EN INNFORING I
KULTUR OG KLIMA-
RETTFERDIGHET I NORGE**

**KURATERT AV KLIMAKULTUR -
INITIERT AV ROSENDAL TEATER**

Innhold

- s. 5 Hvem er vi?
- s. 6 Om denne guiden
- s. 9 Kulturlivets vei til systemendring
- s. 12 Dette er klimarettferdighet
- s. 14 Klimaverktøyenes inntog i kulturfeltet
- s. 18 Dette betyr klimarettferdighet for meg, av Irene Kinunda Afriyie
- s. 20 Utdrag fra Mitt klimaregnskap, av Anja Bakken Riise
- s. 22 Vanessa Nakates tale til NORAD
- s. 24 Om kunst og natur, av Elle Sofe Sara
- s. 26 Er norsk oljepolitikk rasistisk?, av Jeremy Williams
- s. 28 Equinor: Morgendagens helter eller morgendagen smelter?
- s. 30 Mobilisering mot Equinor og Rosebank
- s. 32 Å regne med kultur: Hvordan stoppe finansieringa av klimakrisa
- s. 34 Avslutning og veien videre:
Her kan du ta ditt klimaengasjement videre,
veikart for klimarettferdighet i kulturfeltet
- s. 38 Kildeliste og inspirasjon

Om denne publikasjonen

© Publisert av Rosendal Teater, september 2023

Rettigheter

Dette arbeidet er gjort tilgjengelig under Creative Commons Attribution 4.0 Internasjonal lisens (CC BY 4.0) <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>.

Øvrig informasjon

Guiden er produsert med støtte fra Fritt Ord og "Kulturelt Drivhus"-prosjektet til Kulturdirektoratet.

Hvem er vi?

Rosendal Teater (RT/teatret) er et samproduserende teater i Trondheim som har som visjon å endre scenekunsten – kunstnerisk, sosialt og miljømessig – mot en dristigere, inkluderende og mer bærekraftig fremtid. Vi jobber med forskjellige kunstnere og grupper med å tenke nytt om hva som er mulig i verden rundt oss. Vi har tre scener og en kafé, nærmere 250 arrangementer i året (forestillinger, filmvisninger, work-shops, debatter, festivaler, konserter og fester), som vi presenterer i samarbeid med kunstnere og kunstorganisasjoner fra nær og fjern, for folk i alle aldre. Huset har et globalt perspektiv og et sterkt engasjement for å hente internasjonale stemmer til byen og regionen. Denne globale rekkevidden er kombinert med en dyp lokal forpliktelse og et engasjement som knytter mange omkringliggende lokalsamfunn til huset som både publikum og samarbeidspartnere.

Klimakultur SA er et idealistisk samvirke som har som formål å øke kunnskapen og engasjementet for klimarettferdighet i norsk kulturliv. Samvirket ble stiftet av Erlend Eggen og Julie Forchhammer i Vang i Valdres i 2021.

Erlend Eggen er utdannet antropolog, tidligere gründer av friluftsplattformen Outtt og har lang politisk erfaring som folkevalgt for MDG.

Julie Forchhammer har jobbet i skjæringspunktet mellom klima og kultur i to tiår og brenner for å finne reelle løsninger for omstilling og klimaengasjement hos kulturaktører. Som miljøsjef for Øyafestivalen, festivalsjef for Vinjerock og rådgiver for Regnskogfondet har Julie jobbet med klima- og miljøtiltak i både nasjonale og internasjonale organisasjoner.

Om denne guiden

Alexander Roberts, Rosendal Teater

Vi har tatt initiativ til denne guiden fordi planeten er i trøbbel, og fordi vi ikke tror at det norske scenekunstheltet, inkludert Rosendal Teater, gjør det vi kan i møte med den eksistensielle krisa vi er i.

Det betyr ikke at det ikke er utbredt bekymring. Fra samtaler med artister, de som jobber i teatre og scenekunstorganisasjoner, samt publikum, tilskuddsyttere og interessenter, er mange skremt. Den kollektive dvalen, hvis vi kan være så dristige å kalle det det, skyldes ikke at ingenting er gjort. Man kan til og med si at det er mye som jobbes med, men kanskje ikke alltid på den måten som kunne hatt størst effekt.

Alt henger sammen.

Fra nabolagene vi bor i, til dypet av havet, teknologien vi bruker, luften vi puster i og maten vi spiser: Folk ser at verden stadig når nye vendepunkter. En studie i Nature Journal varsler om at vi i framtida vil kunne se 10 000 000 klimaendringsrelaterte dødsfall per år¹. Et tall så dystopisk at det nesten er umulig å forholde seg til. Men det har allerede begynt.

¹ Bressler, R.D. The mortality cost of carbon. Nat Commun 12, 4467 (2021).

I 2020 ble 30 000 000 mennesker drevet på flukt på grunn av værrelaterte katastrofer². Dette er et tall som bare kommer til å stige etter hvert som mer og mer av verden blir ubeboelig. Katastrofale skogbranner har ødelagt samfunn fra Canada til Sibir og mange steder imellom. Det har vært tørker fra Sør-Amerika til Øst-Afrika, og ødeleggende flom i Bangladesh, Kina, Pakistan, Tyskland og Sør-Sudan. Alt dette med 1,2°C oppvarming. Forskere ved Stanford University og Colorado State University spår at det er en 50% sjanse for å nå 1,5°C innen 2030, i tillegg til en like stor sjanse for å nå det alvorlige vippepunktet på 2°C innen 2050³. Krisen og behovet for å handle er nå.

Alt henger sammen. Krisene vi står overfor er systemiske. Enten vi snakker om isbreer, økonomiske systemer, vær-systemer, jordhelse, tillit til det offentlige, helsevesen eller energinett – alt kollapser eller er på randen av kollaps, samtidig.

² Dette tallet refererer kun til personer som er fordrevet i sitt eget land, det totale antallet fordrevne er større. Tallene er fra Norsk Flyktningshjelps Internal Displacement Monitoring Centre

³ Barns, E.A. and Diffenbaugh, N.S. Data-driven predictions of the time remaining until critical global warming thresholds are reached.

Den emosjonelle responsen hos mennesker spenner fra hode-i-sanden-fornektelse, til lammende panikk og sorg, til å lime seg fast til rullebaner eller helle tomatsuppe over en van Gogh. Uansett reaksjon - minst to ting er tydelige:

1. Smerten deles ikke jevnt og mange føler allerede konsekvensene mer enn andre, men ingen kan skjerme seg fra det som skjer. Verden er i endring for alle.
2. Ingenting kan løses ved at enkeltpersoner er bedre mennesker på egen hånd. Tvert imot, de som har muligheten til å forme en verden som er systemisk mer rettferdig og bærekraftig for alle som lever i den, må gjøre det.

Denne guiden er en erklæring av en nødsituasjon og en oppfordring til handling.

Når du leser guiden, lurer du kanskje på hvorfor det er så stort fokus på Norges forhold til olje og gass. Hvor er artiklene om for eksempel tap av biologisk mangfold, forsuring av havene og kjøttindustriens karbonavtrykk? Selvsagt er disse temaene også svært presserende, og alle som er opptatt av

klimarettferdighet vil også bli konfrontert med disse spørsmålene. Likevel bruker Klimakultur denne guiden til å sette søkelyset på en spesiell blindsoner som de mener er til stede i den norske offentlige diskursen, og som er spesifikt knyttet til Norges olje- og gassseksport. Guiden inviterer mindre hørte stemmer til å uttale seg om akkurat dette temaet. Det er ikke for å utviske andre viktige komponenter i det generelle bildet at dette temaet løftes frem, men det gjenspeiler en viss følelse av at det haster i Norge når det gjelder olje- og gassseksport.

Denne guiden er en erklæring av en nødsituasjon og en oppfordring til handling. Stemmene som samles i denne publikasjonen er der for å diagnostisere en krise, for å øke bevisstheten og forståelsen, men også for å invitere deg til å bli en forpliktet del av løsningen. Teatrene har en rolle å spille. Alle har en rolle å spille. Muligheten for å snu utviklingen vil være større med deg enn uten deg.

Vi kan rydde egne hus, sjekke karbonfotavtrykket vårt og endre vårt innhold til mer sosialt, miljømessig og kunstnerisk regenererende aktiviteter. Vi kan plassere miljøansvar i kjernen av vår organisatoriske beslutningstaking slik at vi når ut til, og samarbeider med, de som også ønsker å spille sin rolle i å

Kulturlivets vei til systemendring

Julie Forchhammer, Klimakultur

forme en rettferdig og bærekraftig fremtid for alle, og samtidig slutte å samarbeide med dem som ikke har samme mål. Vi kan være stemmer for håp, mot, fantasi, empati, kritisk tenkning, eksperimentering, lek, glede og fellesskap. Vi kan bruke våre egne stemmer, samt forsterke de som har mest behov for å bli hørt, som et middel

til å bevisstgjøre og forstå hvilke utfordringer og muligheter som finnes.

Den fantastiske Octavia Butler sa en gang: "alt du berører endrer du. Alt du endrer, forandrer deg". Bruk din innflytelse, din stemme og dine scener til å gå inn for en bærekraftig og rettferdig fremtid for alle.

Involver deg.

Hei,

Du arbeider med kultur i en eller annen sammenheng. Kanskje er du kunstner. Du jobber for eksempel på et kulturhus. Eller i Kulturdirektoratet. Teaterregissør. SOME-ansvarlig for en festival. Kanskje er du markedssjef for et museum. Forfatter, musiker, skuespiller, lydtekniker.

Kanskje jobber du ikke med kultur i det hele tatt, men du er interessert i kultur. Hvem er vel ikke det. Er du nervøs for klimakrisen kanskje? Det er jeg.

Velkommen hit, her er alle velkomne. Takk for at du leser dette.

... dine handlinger betyr mer enn du tror.

Denne guiden er for deg som ønsker å ta klimakrisen på alvor. Som anerkjenner at de valgene vi tar nå får følger for både klodens og menneskehetens fremtid. Utfordringene er mange og det er lett å føle seg overveldet og hjelpeløs. Hva kan vel jeg bidra med?

Men det er akkurat i en slik tid at dine handlinger betyr mer enn du tror. Du trenger ikke ha alle svarene og du trenger ikke være den perfekte klima-

aktivisten. Men du trenger å vite at du ikke er alene. At vi er mange, vi er tusenvis, millioner, som over hele kloden jobber for endring, i det store og i det små. I stedet for motløshet, tenk at du får være en del av en bevegelse som gir håp og optimisme.

Å bruke optimisme som drivkraft i klimakampen betyr ikke at vi kjenner resultatene av alt som gjøres nå. Men at vi erkjenner at en annen fremtid er mulig og at den skapes i fellesskap. Dette er du en del av. Du er ikke alene og dine handlinger betyr noe.

Du står nå ved et veiskille.

Til venstre går det en vei mange i norsk kulturliv kjenner. Det er den veien som handler om kulturbransjens egne klimaavtrykk og miljøpåvirkning. Det er den veien som går via de mange samtalene vi har om flyreiser, alle seminarene vi har om kildesortering, dieselaggregater, vegetarmat, miljøsertifiseringer, klimakalkulatorer, plastglass. Dette er et kjent landskap for mange. Det er tog for fly, engangsartikler som blir til flegangsartikler, oppladbare batterier og kortreist kunst.

Det finnes også et eget kart for veien til venstre. **Grønt Veikart** "skal gi

overordnet status, sette konkrete mål og foreslå tiltak for å redusere klimaavtrykket i kunst- og kultursektoren.”

Veikartet ble lansert i 2021 på oppdrag fra fire kulturorganisasjoner. Det er ett eksempel på en rekke initiativer i norsk kulturliv med fokus på klimatiltak, rapportering og kartlegging. Veien til venstre blir stadig større, den går lengre, den stopper innom sirkulær økonomi, den lager sideveier og møteplasser.

Veien til venstre er viktig. Den viser at vi i kulturfeltet tar ansvar og er endringsvillige. Denne guiden handler ikke så mye om veien til venstre. Du skal gå en annen vei i dag.

La oss dra tilbake igjen til veiskillet du står foran.

Til høyre går det en annen vei. Eller, det er nok mer en sti kanskje. I hvert fall i Norge enn så lenge. Denne veien utfordrer kulturlivet til å løfte blikket, oppover i systemene, fremover i tid og utover landegrensene.

Før du begir deg inn på denne stien blir du spurt om:

Hvordan bidrar kultur til å skape en verden hvor alle mennesker har mulighet til å leve gode liv på en frisk planet?

Du trenger ikke svare, men kanskje bare

begynne å tenke på hva det vil si å være kulturarbeider i et land som Norge. Tenk litt på det, og så går du videre.

Hvilke idéer, stemmer og selskaper gir vi en plattform til? Utfordrer eller opprettholder vi et lite bærekraftig system? Er vi en del av problemet eller en del av løsningen?

Det skal handle masse om olje.

Denne guiden om kultur og klimarettferdighet vil ta deg med på en vei som er mer ukjent og mer diffus enn den første veien, den til venstre. Det skal handle om systemendringer, rettferdighet, representasjon, rasisme, empati, medmenneskelighet og olje.

Oljen ja. Det skal handle masse om olje. For oljen er jo opphavet til alt. Oljen er årsaken til at vi står i denne klimakrisen i det hele tatt. Det hersker det ingen tvil om lenger, i hvert fall ikke blant forskerne i FNs klimapanel. Jeg tror på klimaforskerne. Denne guiden legger til grunn at du også tror på vitenskap og forskning. Kanskje vi skal begynne å kalle oss for klimaforskningsaktivister?

Stien begynner å bli litt tornete nå, for det er ikke alltid så lett å snakke om olje

og kultur i Norge. Kulturfeltet er flinke til å sensurere seg selv på det viset. Vi føler kanskje skam over at deler av statsbudsjettet kommer fra oljeindustrien?

Er det i det hele tatt mulig å oppnå et grønnere kulturliv, samtidig som vår regjering ønsker å drive en ekspansiv oljevirkosomhet og “utvikle” petroleumsnæringen, ikke avvikle den?

Det er kanskje ikke en debatt som er enkel å ta, men desto viktigere å komme i gang med.

Jeg var selv så heldig å få delta på Creative Climate Leadership-programmet til den engelske organisasjonen Julie’s Bicycle i 2022. Deres guide om *Creative Climate Justice* gir en god innføring i hva klimarettferdighet er og hvorfor nettopp kulturlivet har et ansvar for å fremme dette temaet. Det kan du lese mer om fra Farah Ahmed i denne guiden.

Et mål med guiden er å øke forståelsen for at om vi skal oppnå en bærekraftig omstilling i den hastigheten som kreves, må kulturlivet arbeide med endring på systemnivå. Jeg mener vi må snakke om norsk oljepolitikk, og vi må tørre å si: stopp oljeletingen.

Hvis ikke kulturfeltet her til lands skal kunne si “stopp oljeletingen” - et utsagn som verdens klimaforskere har ropt

høyere og høyere de siste årene, hvem skal da? Hvis ikke kulturen kan være modig og sannferdig, hvem skal da?

La oss ikke glemme et av de viktigste stoppene på denne veien: Hvordan kan kulturfeltet invitere inn stemmer og gi en plattform til de som står i frontlinjen av klimakrisen i dag? Det er lettere å formidle hvilken akutt omstilling vi trenger når budskapet kommer fra dem som allerede er rammet aller hardest.

I guiden har vi invitert med noen som er lokalkjente i denne sfæren. De bidrar med sine perspektiver og kunnskap. Og empati. Veien videre er full av solidaritet og empati.

Relasjonene og nettverkene vi bygger nå skal ta oss sammen inn i en fremtid som fortsatt er ukjent for oss. Den omtanken vi viser for hverandre, nær og fjern, er det viktigste vi kan bidra med.

Takk for at du fortsatt leser. Bli med videre på denne veien om kultur og klimarettferdighet.

J

Dette er klimarettferdighet

Farah Ahmed, Creative climate justice lead, Julie's Bicycle.

Hva er klimarettferdighet?

Klimarettferdighet er et konsept og en bevegelse som handler om å forstå klimakrisen gjennom mer enn bare statistikk om karbon.

Vi må erkjenne at de som har bidratt minst til klimakrisen, er de som er mest sårbare for konsekvensene på grunn av systemer som verdsetter profitt høyere enn planeten.

Så vi kan ikke oppnå klimarettferdighet uten å løse andre former for sosial, politisk, økonomisk og miljømessig urettferdighet. De er alle tett knyttet sammen.

Vi kan ikke sette vår lit til individuelle livsstilsendringer eller løsninger som kan kjøpes på butikken. Vi må se på dette fra et system-, struktur-, samfunns- og kulturperspektiv.

Klimaendringenes historie begynner med industrialiseringen av Europa som ble drevet fram av tyveri av land og ressurser, slaveri og ødeleggelse av urfolkssamfunn og kulturelle praksiser. Alt for å utvinne fossilt brensel, mineraler og lukrative avlinger som bomull, sukker og tobakk.

Kolonisering ble grunnlaget for en betydelig del av rikdommen i det globale nord og våre næringer. Fra bankvirk-

somhet til landbruk, tekstiler og energi, og ja, kunst og kultur.

FNs klimapanel poengterer at kolonialisme er en viktig drivkraft bak klimaendringene, og at det er de samfunnene som ble og fortsatt blir utnyttet, som rammes hardest.

Derfor har vi et ansvar for å bruke kunstens og kulturens kraft i klimarettferdighetens tjeneste.

Kulturlivet har denne utrolige evnen til å avdekke de menneskelige historiene bak statistikken. Vi kan bygge massebevegelser ved å appellere til publikums hjerter. Og vi kan bruke kreativitet til å forestille oss og iverksette alternative måter å leve i fellesskap med hverandre og med naturen på.

Så hvordan kan kultursektoren og menneskene som jobber i den, gjøre noe for klimarettferdighet?

Det finnes ikke ett enkelt svar. Vi må tenke på verdiene våre, både som institusjoner, kunstnere og kulturarbeidere. Det krever at vi tar et oppgjør med hvordan vi har gjort ting tidligere og tenker nytt om hva sektoren kan og bør være.

Noen av disse vanskelige samtalen kan dreie seg om økonomi, for eksempel ved å avvise oljesponsing eller å flytte

pensjonen bort fra investeringer i fossilindustrien.

Vi må minne oss selv på hvem vi er og hvem vi ønsker å stå i fellesskap og solidaritet med.

Fargede mennesker, funksjonshemmede, migranter, kjønns- og seksuelle minoriteter, mennesker i det globale sør, urfolk og arbeiderklassen er mer utsatt for klimaskader, men har ofte mindre tilgang til kunst- og kulturfeltet eller miljøbevegelsen.

Kultursektoren må være inkluderende og gjøres tilgjengelig for alle, ellers blir historiene vi forteller om klimaendringene ufullstendige.

La oss sørge for at vi er solidariske, at vi donerer til urfolksaktivisme, at vi åpner arenaene våre for klimaaktører, at vi programmerer historier og perspektiver fra frontlinjen av klimakrisen, og at vi fokuserer alt vi har på rettferdighet.

Dette er essensen av hva klimakrisen krever av oss.

Klimaverktøyenes inntog i kulturfeltet

Erlend Eggen, Klimakultur

Store utslippskutt fra fossile energikilder som olje, kull og gass vil bidra til å sikre at vi fortsatt har en sunn planet der mennesker og dyr kan leve gode liv. De siste årene har det blitt stadig større fokus på å måle utslippene fra alt vi foretar oss, både som privatpersoner og på arbeidsplassen. Dette gjelder også for kulturfeltet.

Anja Bakken Riise, leder av Framtiden i våre hender, ga i 2021 ut boka Mitt Klima-regnskap. I boka gjør hun et forsøk på å leve så bærekraftig som mulig, ved å regne alle sine handlinger om til CO₂-utslipp. Riise skriver at vi istedenfor å legge ansvaret på enkeltpersoner må kreve at politikerne gjør drastiske endringer i hvordan vi styrer samfunnet vårt.

I de påfølgende avsnittene vil vi forsøke å si litt om hva klimakalkulatorene gjør. Hva er det de er gode på? Og hva er det viktig at kulturfeltet fokuserer på for å utnytte sitt store potensial for omstilling?

Hva er kalkulatorene gode på?

Kunnskapen om hvor store utslipp alt vi foretar oss genererer har resultert i mange verktøy for å måle og kutte egne utslipp. Stadig flere private forbrukere, organisasjoner og næringsliv tar ansvar for å måle egne utslipp og kutte der det er mulig.

Grønt veikart for kunst og kultursektoren er et eksempel på hvordan feltet selv ser for seg å redusere egne klimaavtrykk, med hjelp fra styringsverktøy som Miljøfyrtårn eller ved å bruke en klimakalkulator.

Disse verktøyene kan gi detaljkunnskap om enkeltutslipp og den totale miljøpåvirkningen til organisasjonen, presentert med tall og grafiske illustrasjoner. Utslippene fra spesifikke prosjekter, leverandører og produkter kan sammenlignes og på den måten vil det være mulig å identifisere de mest klimavennlige valgene.

For å oppnå målet om å bli et nullutslippssamfunn (innen 2050) blir denne type kartlegginger viktige for framtidens kulturliv.

Klimakalkulatorer kan påvirke leverandører til å kutte egne utslipp fordi innkjøpere vil lete etter de fleste klimavennlige løsningene. Om alle innkjøpere konsekvent velger de mest klimavennlige løsningene kan markedet for produkter med lave utslipp bli styrket. På den måten kan verdikjeden kutte i egne utslipp og gjøre seg mindre avhengig av fossil energi.

Styringsverktøy og klimakalkulatorer kan føre til økt lønnsomhet, det kan

åpne for nye samarbeid og det kan gi tilgang til tilskudd og lån nå som det settes stadig strengere krav til reduserte klimagassutslipp og sirkulær ressursbruk.

Det å rydde i eget hus er forbundet med å vise handlekraft og bærekraftig utvikling, som igjen gir legitimitet til å uttale seg om klimagassutslipp og miljøvennlig drift på generelt grunnlag.

Hva er det kalkulatorene ikke er så gode på?

Klimakalkulatorene bidrar til at utslippene i Norge reduseres kilo for kilo. Rent teknisk kan kulturfeltet med tall og prosenter vise at utviklingen går i riktig retning. Klimagassutslippene går beviselig ned i et individuelt mikroperspektiv.

Det er da samtidig helt avgjørende å heve blikket for å få øye på det store bildet og hvilken rolle Norge spiller i verden. Vi er fortsatt en av verdens største oljeeksportører, samme hvor mye hver og en av oss kutter i egne utslipp.

Samtidig som norske organisasjoner fokuserer på å rydde i eget hus skjer det minimalt med de totale utslippene som Norge forårsaker. Eller for å si det på en annen måte, selv om kulturfeltet er best

i klassen til å måle egne utslipp, hjelper det lite for alle de som blir fratatt livsgrunnlaget på grunn av klimakrisen. Så lenge andelen CO₂ i atmosfæren fortsetter å stige, vil livsvilkårene for de som lever der klimakrisen treffer hardest bli stadig vanskeligere.

Kalkulatorene fokuserer på de individuelle valgene som blir tatt. De bidrar til å vende blikket innover, hjelper til med å måle resultatet av de tekniske valgene vi tar, og viser hvilken vei utviklingen går. Både tiden, kreativiteten og engasjementet rettes mot endringene som gjøres i egen organisasjon.

Om fokuset på egne utslipp blir for stort kan det ta tid og ressurser fra kulturfeltets rolle som samfunnsendrer; å kaste lys på samfunnet og måten vi lever på, vise fram nye ideer, stemmer og perspektiver. Kulturfeltet spiller en avgjørende rolle om vi skal få en forståelse av bærekraftig utvikling for alle.

Å optimalisere egen drift for lavere utslipp og smartere ressursbruk handler om nye rutiner og endret atferd. Vil det være tilstrekkelig for kulturfeltet å rydde i eget hus, eller bør mer av tiden brukes på det kulturfeltet virkelig kan - forme ideer og atferd, styrke den sosiale forestillingsevnen, drive fram rettfærdig politikk og systemendring?

Carbon footprint, en retorisk finte fra oljebransjen

Det at vi har et fokus på egne karbonavtrykk er noe oljebransjen har jobbet systematisk for i flere tiår.

British Petroleum gjorde "carbon footprint" til et begrep i den offentlige samtalen. Et begrep som effektivt flyttet fokuset vekk fra oljeselskaperne og over på hver eneste forbruker. Sammen med kommunikasjonsbyrået Ogilvy & Mather (som tidligere hadde bistått blant annet tobakksbransjen) introduserte de budskapet om at hver og en av oss har ansvar for å redusere egne utslipp. Det var i denne sammenheng at BP først promoterte og lyktes med å folkeliggjøre begrepet carbon footprint, eller karbonavtrykk. I 2004 lanserte de en klimakalkulator hvor folk kunne måle hverdagslige utslipp - å gå på jobb, kjøpe mat og reise - og derved fjernet fokuset fra selskapenes ansvar for klimaendringene.

Norsk oljelobby og oljepolitikk har adaptert det samme budskapet ("det er ikke produksjonen som er problemet, men etterspørselen"), og kultursektorens fokus på å måle egne utslipp kan være bilde på nettopp dette.

Oljebransjen og staten som største eier av Equinor har en åpenbar egeninteresse i at kultursektoren fokuserer på eget karbonavtrykk framfor å sette lys på utslippene Norge er ansvarlige for og de lidelsene utslippene medfører i øysamfunn som oversvømmes, ekstrem tørke og hungersnød ved Afrikas horn, eller enorme oversvømmelser i Pakistan. Isteden har de langt på vei lyktes med å flytte ansvaret for klimagassutslippene over på befolkningen.

Klimakalkulatorer gir innsikt i kalde fakta om eget forbruk, men lite kunnskap om systemet vi er en del av og hva som skal til for å skape en verden som fordeler rikdom og ressurser på en rettferdig måte.

Det positive er at både de som lager og de som bruker klimakalkulatorer har det samme målet: å bidra til å løse klimakrisen. Å rydde i eget hus er viktig, men for å faktisk oppnå målet må kulturfeltet også adressere systemene som deres utslipp er en del av.

Om vi skal oppnå målet om et nullutslippssamfunn trenger vi kunnskapen klimakalkulatorer og andre styringsverktøy kan gi oss. Men samfunnsendringen vi er avhengige av for å skape bærekraftig utvikling for alle innebærer

at vi i tillegg jobber med det politiske systemet og kulturen vi er en del av. Vi må skjønne hvorfor vi tar de valgene vi gjør, vi må identifisere systemene som styrer de politiske beslutningene og motvirke de kreftene som gjør at vi ikke når målet om nullutslipp.

Samfunnsendringen skapes ikke gjennom et ensidig fokus på de individuelle valgene, men ved å forstå hvorfor vi tar de valgene vi gjør. Og så handle deretter.

Å rydde i eget hus er viktig, men for å faktisk oppnå målet må kulturfeltet også adressere systemene som deres utslipp er en del av.

Irene Kinunda Afriyie

Dette betyr klimarettferdighet for meg

Irene Kinunda Afriyie er samfunnsdebattant fra Bergen med røtter fra Kongo. Hun har i flere år vært en viktig profil i mangfoldskonseptet Fargespill. Med sin internasjonale erfaring og uredde stemme kommenterer Kinunda den norske samfunnsutviklingen med humor og skarpe analyser, blant annet som gjestekommentator i Bergens Tidende. Irene jobber i tillegg som foredragsholder og er en erfaren konferansier.

I denne teksten reflekterer Kinunda om hvor viktig det er at vi blir presentert for perspektiver fra andre kulturer og filosofier og hvor avgjørende disse perspektivene er for å skape empati med andre.

Dette betyr klimarettferdighet for meg

Jeg tror at vi i Norge kommer til å reagere riktig på klimaendringene, når vi ser mennesker i nærheten som gisper etter oksygen. Er det for sent da?

Vel, det er det jeg har lært av å se hvordan Norge reagerte på krig i Europa. Husker du da krigen mellom Russland og Ukraina startet? Jeg har aldri sett så mye engasjement rundt en krig før. Det var ekstra godt å se for meg som har selv vært flyktning. Hva har dette med klimarettferdighet å gjøre? Svaret er empati.

Den dag i dag viser nyhetene mennesker som drukner i Middelhavet. Vi kaller dem "migranter". Dørene er ikke like åpne for dem. En av grunnene til forskjellsbehandling er at alle i Norge vet hva ukrainere flykter fra. For eksempel ble situasjonen i mitt fødeland Kongo nylig kåret til en av verdens mest neglisjerte kriser av flyktningshjelpen. Kan man ha empati med noen man ikke vet om eller forstår?

Klimarettferdighet som konsept kan øke bevisstheten og dermed medfølelse som trengs for å oppnå rettferdighet. Problemet er at det er ikke nytt for de rike å høre om hvordan de fattige sliter. Og det andre er at klimadebatten er dominert av vestlige ansikter og stemmer. Det mangler perspektiver fra andre kulturer og filosofi. Spørsmålet er om vi er klare til å forlate ideen om at den hvite mann skal redde verden. Jeg er overbevist om at vi må forbi den "hvite manns byrde-tankegang" for å lykkes.

Hvis ikke, er jeg redd for at vi kommer til å handle riktig først når vi ser mennesker i nærheten, og mennesker som ligner oss selv, lide av klimarelaterte utfordringer. Er det for sent da?

Foto: Stas artist

Anja Bakken Riise

Utdrag fra Mitt klimaregnskap

Anja Bakken Riise er leder for Framtiden i Våre Hender. I boken *Mitt Klimaregnskap* (Res Publica 2021) beskriver hun sitt forsøk på å leve så miljøvennlig som mulig. I et halvt år førte hun regnskap over hva hun spiste, hva hun handlet og hvor mye hun reiste - og regnet om alt til CO2-utslipp.

Anja Bakken Riises erfaringer er både inspirerende og tankevekkende. Boken beskriver hvilke ting vi selv kan gjøre

for å leve mest mulig miljøvennlig - men også hvordan vi kan endre et system og en politikk som skaper overforbruk og klimakrise.

Utdrag fra *Mitt Klimaregnskap*:

Noe av det viktigste jeg har lært det siste året, er at selv om jeg har et dypt, dypt ønske om å leve i tråd med planetens tålegrense, klarer jeg det ikke alene. Om jeg så får mine egne utslipp

ned i null (det går ikke - men likevel), vil det offentlige, gjennom måten myndighetene til nå har styrt landet på, gjøre det umulig for meg. Det finnes mange kritiske stemmer til individuelle klimabudsjett, med god grunn. Oljeselskapene vil heller snakke om at du og jeg bør spise mindre kjøtt enn at de skal finne seg noe annet å gjøre.

... jeg tror vi trenger å gjøre klimakrisen mer håndgripelig for flere.

For meg har regnskapsføringen av klimautslipp vært en nyttig øvelse. Hva jeg kan og bør gjøre for å prøve å leve bærekraftig, har blitt langt mer håndfast og håndgripelig. Jeg tror flere kan ha nytte av at "klima" gjøres til konkrete størrelser. Når et ukentlig karbonbudsjett er på 52 kilo CO2, og en kilo tekstil i snitt slipper ut 39 kilo CO2, sier det seg selv at regnestykket ikke går opp. Å bruke mitt eget forbruk på denne måten og attpåtil skrive en bok om det, bunner i at jeg tror vi trenger å gjøre klimakrisen mer håndgripelig for flere. Jeg tror folk har behov en bedre forståelse av hvordan et bærekraftig liv kan se ut. Det har vært motivasjonen min. Likevel vil jeg ikke anbefale andre å gå like langt som jeg har gjort.

Å teste en klimakalkulator for å lære mer om egen klimapåvirkning er nyttig, men på sikt vil ikke individuell regnskapsføring løse klimakrisa. Det er greit å forstå mer om hvor store klimautslipp det er plass til i et bærekraftig liv, men å sette seg som mål å skulle oppnå det i det samfunnet vi lever i, vil fort bety at du må leve på utsiden av samfunnet.

Hvis du og jeg påtar oss alt ansvaret for å få ned klimautslippene, er vi samtidig med på å frita politikere og næringslivsledere for ansvar. Det er det siste vi må gjøre. Kall meg selvmotsigende, men til tross for at jeg har brukt meg selv som utgangspunkt i denne boka, har målet mitt vært å politisere debatten om det norske overforbruket - ikke å legge mer ansvar på deg og meg.

Istedenfor å individualisere klimakrisen må vi kreve at politikerne gjør drastiske endringer i hvilke mål vi skal styre samfunnet etter, og virkemidlene som tar oss dit. Vi trenger politikk for et redusert materielt ressursforbruk.

Foto: Sebastian Dahl

Vanessa Nakate

Tale til NORAD

Vanessa Nakate er en ung klimaaktivist fra Uganda. Grunnlegger av bevegelsen Rise up Climate Movement og forfatter av boken *A Bigger Picture - my fight to bring a new African voice to climate action*.

Vanessa er en av tydeligste stemmene for klimarettferdighet fra det globale sør. Hun deltok på NORAD-konferansen i Oslo 31. januar 2023. Dette er et utdrag av åpningstalen hun holdt der.

Verden vi ønsker når vi er 50 (et utdrag):

Den norske regjering liker å si at dere skal få lov til å ekspandere oljeproduksjonen fordi deres olje er renere enn olje fra andre land. La meg være helt tydelig her: Det finnes ingen olje som er ren.

Norge bør kutte alle nye investeringer i fossile brennstoffer og bruke milliardene dere har tjent på den pågående energikrisen til å fremskynde fornybar energi til de som trenger det mest. Og dere trenger ikke ta mine ord på det:

FNs generalsekretær Antonio Guterres har igjen og igjen påminnet verdens ledere at nye investeringer i olje og gassproduksjon er moralsk og økonomisk galskap.

På the World Economic Forum i Davos i forrige uke fastslo Guterres at

forretningsmodellen til olje- og gasselskaper ikke er forenlig/kompatibelt med menneskehetens overlevelse.

I Davos var vi en gruppe unge klimaaktivister som møtte Fatih Birol, direktør for IEA (det internasjonale energi-byrået). Nå har IEA publisert en rapport som viser at vi må avstå fra å utvikle nye fossile energikilder om hvis vi skal ha noen sjans for å holde oss under 1,5 graders-målet.

Sammen med Dr. Birol oppfordret vi de store olje- og gasselskapene om å stoppe investeringene i nye felt så de kommende generasjonene har en reell mulighet til å unngå klimakrisens verste konsekvenser.

Norge gir med den ene hånden og tar med den andre alt for ofte.

Hvor mange eksperter trenger vi før verden sier at nok er nok?

På vegne av alle disse ekspertene ber jeg den norske regjering om å stoppe finansieringen av alle nye olje- og gassfelt og å massivt skalere opp investeringer i fornybar energi, spesielt i det globale sør: Og å gi klimafinansiering i form av tilskudd og ikke lån.

Norge gir med den ene hånden og tar med den andre alt for ofte. Ja, Norge investerer i fornybar energi. Men fortsetter å utvikle olje- og gasssektoren som bidrar til klimakrisen og ødelegger livsgrunnlaget for sårbare lokalsamfunn og mennesker, ekte mennesker.

Det er på tide å stoppe den moralske og økonomiske galskapen, det er på tide å stoppe hykleriet og løgnene. Norge, dere kan ikke fortsette slik. Nok er nok.

Foto: NORAD

Elle Sofe Sara

Om kunst og natur

Elle Sofe Sara er en samisk koreograf og regissør. Hun er utdannet som dansekunstner ved Trinity Laban Conservatoire i London.

Hvordan ser du på kunsten du lager som plattform for å ta opp spørsmål om klimarettferdighet?

Vår danse- og joikforestilling *Vastadus eana/The answer is land* henvender seg til land og natur på en måte som forholder seg både til vårt felles menneskelige forhold til stedet vi bor på og det å stå opp for naturen. I denne forestillingen viser vi hvordan vi mennesker er knyttet til steder og natur og hverandre. Jeg har sterk tro på at å vise ved eksempel er den beste måten. Ikke forkynnelse, men visning. Dans og joik/musikk er en perfekt måte å kommunisere rett til folks hjerter og deres indre.

Hvilken rolle kan kunst spille for å inspirere til handling og øke bevisstheten rundt klimaendringenes innvirkning på forskjellige grupper i samfunnet?

Jeg mener kunst er en perfekt måte å vise dette på. Kunsten er fri og trenger ikke å være faktabasert eller sann. Det kan være fiksjon, fantasi, vakkert eller stygt. Den offentlige diskusjonen om klimaendringer er ekstremt polarisert. Jeg tror kunst kan bidra til flere nyanser

og kanskje bidra til at folk kan behandle temaet på en annen måte enn bare faktabasert info eller harde fremtidsutsikter. Jeg tror kunst åpner mennesker på en måte som politikere, forskere eller andre ikke kan.

Kan du fortelle om et spesifikt prosjekt eller kunstverk du har laget som tar for seg klimarettferdighet?

Som nevnt er *Vastadus eana/The answer is land* et prosjekt som tar opp dette temaet. Mange ting henger sammen i denne forestillingen for meg som kunstner og person. Fra begynnelsen ønsket jeg at joiker skulle være grunnlaget og det var naturlig å velge joiker av steder, fjell, elver osv. Forestillingen omfavner tydelig samiske kulturerefs måte å forholde seg til naturen på som også handler om at vi alle er natur, og denne forbindelsen mellom oss alle. Jeg ville la joikene veilede oss til å lage forestillingen, og ikke analysere eller kritisere så mye det vi gjør. Men å fokusere mer på det å være sammen og å jobbe sammen som gruppe og også senere med publikum. Det viktigste er vår tilstedeværelse her og nå, og dette vil komme gjennom som formålet med forestillingen.

I begynnelsen var jeg redd for temaet klimaendringer. Det er et så stort tema, og jeg skjønnte ikke hvordan

jeg skulle tørre å ta i det. Jeg følte at jeg burde kunne mer om det, og det er så komplekst. Men i prosessen fant vi ut at det ikke er noen enkel løsning på klimaendringene, det er noe vi står overfor globalt og må stå i for øyeblikket. Så vi tok denne erkjennelsen inn i forestillingen, og også følelsen av sorg.

Hvilke råd vil du gi til andre kunstnere som er interessert i å bruke kreativiteten sin til å ta opp spørsmål om klimarettferdighet?

Som alt annet i kunst er det ikke noe rett eller galt. Jeg vil si til andre kunstnere at de bare må følge sitt kreative lys. Jeg tror all kunst om dette emnet er veldig viktig, og det bidrar til samfunnets bevissthet om det. Vi trenger flere stemmer som snakker om klimarettferdighet.

Foto: Antero Hein

Jeremy Williams

Er norsk oljepolitikk rasistisk?

Jeremy Williams er forfatter og skribent, oppvokst i Kenya og Madagaskar. Han bor i England hvor han driver The Earth-bound Report, en av landets fremste miljøblogger.

Williams ga ut boken *Climate Change Is Racist: Race, Privilege and*

the Struggle for Climate Justice i 2021. Boken beskriver, gjennom historiene til de menneskene og stedene som er hardest rammet, hvordan klimakrisen opprettholder og forsterker rasistiske strukturer med katastrofale følger for det globale sør.

I denne guiden reflekterer Jeremy Williams over hvordan norsk oljepolitikk fremstår sett fra et internasjonalt rettighetsperspektiv:

Er norsk oljepolitikk rasistisk?

Ideen om global oppvarming har ulik betydning forskjellige steder i verden. For de som bor i nordlige områder betyr det mildere vintre og litt ekstra varme somre, det høres antagelig ikke så ille ut. Lengre vekstsesong og færre dødsfall knyttet til kulde.

Om du lever et sted hvor det allerede er varmt og tørt vil oppvarmingen være langt mer truende. Mer varme i et land hvor temperaturene allerede overstiger 50 grader er katastrofalt.

Skadene som forårsakes av klimaendringer er ikke jevnt fordelt, men rammer det globale sør aller hardest. Resultatet er økonomisk urettferdighet: De fattigste lider mer enn de rike, selv om de rike har høyest klimagassutslipp. Det er dypt urettferdig og rasemessig diskriminerende.

Når vi ser nærmere på kildene til klimagassutslipp - og hvem som er ansvarlig for skadelig klimapåvirkning - kan det med sikkerhet fastslås at hvite nasjoner på den nordlige halvkule har ansvaret.

Europa og Nord-Amerika ruver på toppen av alle historiske oversikter over karbonutslipp. Men når vi ser på hvem som blir mest påvirket er det fargede mennesker, spesielt fra Sør-Asia og Afrika sør for Sahara.

Dette betyr at politikk som fører til økte utslipp, legger en større byrde til klimaendringene og medfører enda mer disproporsjonale konsekvenser for folk med en annen hudfarge.

Det kan være beslutninger om å øke kapasiteten ved flyplasser, hogst, nye olje- og gassfelter, handlinger som alle skader mennesker i det globale sør.

Når hvit profitt kommer på bekostning av andre menneskers lidelse, blir det tydelig at tidligere tiders urettferdighet i form av slaveri og kolonialisering repeteres.

Politikk formes ikke i et nøytralt miljø. Den oppstår i en kontekst av global urettferdighet, og derfor vil skadevirkningene av Norges oljepolitikk følge rasemessige skillelinjer selv uten noen form for rasistiske hensikter.

Når den norske regjeringen fortsetter å investere i ny olje og gass, som Rosebank-feltet, lukker den samtidig øynene for klimarettferdighet.

Equinor: Morgendagens helter eller morgendagen smelter?

En klimabok du orker å lese (Z-forlag 2023) er en lettlest og løsningsfokusert bok skrevet av Hauk Are Fjeld, Julie Marie Følstad og Julie Malene Fusdahl. Trioen, som også jobber som klimapi-loter for Oslo kommune, har de siste årene holdt over tusen foredrag om klimaendringer til elever på ungdoms-skoler og videregående skoler.

Boken besvarer de viktigste spørsmålene unge lurer på og gir en oversikt over klimautfordringen, løsningene og ikke minst hva som skal til for å iverksette dem.

Norges rolle og ansvar som olje-produzent beskrives utførlig, blant annet gjennom en oversikt over de ti vanligste "oljemytene" du kan komme til å få høre.

Markedsføring, spons og reklamer fra fossilindustrien og oljelobbyen trekkes frem som en årsak til at vi ikke gjennomfører klimatiltak i det omfanget som trengs her til lands.

Det følgende utdraget fra boken beskriver Equinors rolle som kanskje landets største kjøper av PR- og kommunikasjonstjenester. Hadde norsk klimapolitikk vært annerledes hvis miljøorganisasjonene hadde hatt samme type markedsføringsbudsjetter?

Utdrag fra *En klimabok du orker å lese*:

I Norge er Equinor et av selskapene med aller størst reklamebudsjett. Reklamene deres er ofte rørende, vakre, patriotiske og prater varmt om fremtiden. Blant annet sponser de unge idrettsutøvere under prosjektet Morgendagens helter.

Mange kjente toppidrettsutøvere sponses også av dem, og rekrutt- og juniorlandslaget i langrenn. Samtidig som skiløperne har logoen til oljeselskapet på skidressen, preges skirennene oftere og oftere av begredelige snøforhold og krever kunstsne for å kunne gjennomføres.

... like absurd som om at et tobakksselskap skulle sponse kreftforeningen.

Aktivister fra Greenpeace protesterte i 2022 mot oljeselskapet under den nasjonale åpningen av langrenns-sesongen på Beitostølen. Lederen for Greenpeace, Frode Pleym, uttalte at oljeselskapet sin sponsoravtale med ski-idretten var "like absurd som om at et tobakksselskap skulle sponse kreftforeningen".

Den svenske langrennsløperen Emil Johansson Kringstad bar et banner i samme åpning med ordene: "Stopp Equinor! Morgendagen smelter".

Mange av reklamene til Equinor handler ellers om det grønne skiftet, om havvind og om karbonfangst (ccs). Som seere får vi inntrykk av at Equinor ikke er et oljeselskap, men et energiselskap på full fart inn i den fornybare fremtiden.

I virkeligheten er bare 0,15 % av Equinors energiproduksjon fornybar. Altså kommer 99,85 % av deres energi-produksjon fra fossile kilder. Så hvorfor har de så mye reklame om havvind?

Mange ledende fossilselskaper markedsfører seg i dag som om de bidrar til å løse klimakrisen, mens de bak lukkede dører jobber aktivt for å undergrave klimapolitikk og lovverk som kan bremse produksjonen av fossil energi.

Selv om fossilselskaper kanskje ikke sprer klimaskeptisk informasjon i offentligheten lenger, forsøker mange av dem fremdeles å forhindre god klimapolitikk. Selv om de sier at de stoler på klimaforskningen, faser de heller ikke ut olje, gass og kull så raskt som de kan.

Foto: #stopcambo

Mobilisering mot Equinor og Rosebank

Klimakultur

Planer om å bygge ut oljefeltet Rosebank vest for Shetland på britisk sokkel har mobilisert hundretusenvís internasjonalt.

Artisten Aurora er en av de 130.000 som tidligere i år skrev under på et åpent brev mot Rosebank adressert til statsminister Rishi Sunak og energiminister Grant Shapps.

Over 200 organisasjoner, derav en rekke norske miljøorganisasjoner, har også signert brevet.

Equinor er største eier i oljefeltet som miljøforkjempere lenge har krevd at må stanses.

Rosebank er det største utviklede oljefeltet på britisk sokkel. Klimagassutslippene fra feltet vil være like store som

de totale utslippene fra de 28 fattigste landene i verden. Utslippene fra Rosebank tilsvarer dermed det årlige utslippet fra mer enn 700 millioner mennesker. Oljefeltet er estimert til å inneholde 500 millioner fat olje.

Initiativet til oppropet kom fra #Stopcambo, en internasjonal mobilisering som jobber for å stoppe nye oljefelt og som jevnlig arrangerer demonstrasjoner og kampanjer mot Equinor og Rosebank.

Ifølge Energy Monitor kommer Norge på tredjeplass over de land i verden som skal åpne flest nye olje- og gassfelt. Russland er på topp, etterfulgt av Brasil. Det vil si at Norge skal åpne flere nye felt enn land som for eksempel USA, Canada, Australia, India og Kina.

Foto: #stopcambo

Foto: #stopcambo

Å regne med kultur: Hvordan stoppe finansiering av klimakrisen

Den engelske organisasjonen Julie's Bicycle (med støtte fra Arts Council England) lanserte i april 2023 veilederen *Counting on Culture: How to stop financing the environmental crises*.

Veilederen er rettet mot alle som jobber med kultur. Den forklarer hvordan vår økonomi, inkludert økonomien til mange kulturorganisasjoner, støtter opprettholdelsen av miljøødeleggende næringer som petroleumsindustrien.

Kultursektoren må straks (...) gå inn for en omstilling til finansieringer som setter miljø og sosial rettferdighet i sentrum.

Veilederen er tydelig i sine anbefalinger: Kultursektoren må straks iverksette tiltak for å trekke seg ut av fossilt brensel og gå inn for en omstilling til finansieringer som setter miljø og sosial rettferdighet i sentrum.

Det blir understreket at kunst- og kultursektoren også må oppfordre myndigheter og beslutningstakere til endring og bidra til å opplyse folk om viktigheten av å endre dagens finansieringsmodeller.

Å bygge bærekraftig finansiering inn i organisasjonens miljøpolitikk og handlingsplan er en effektiv måte å kommunisere forpliktelser på og vil støtte de ansatte i å gjøre endringer.

Fire tiltak for kultursektoren (utdrag fra veilederen)

1 Pensjon

Sjekk hvor pensjonsmidlene dine er plassert, og om selskapet eller fondet har solgt seg ut av oljenæringen. Å flytte sine pensjonspenger til en mer bærekraftig leverandør er et kraftfullt og enkelt skritt å ta. Bruk Etisk Bankguide sin oversikt over pensjonsforetak for å finne fram til den beste plasseringen.

2 Bank

Finn ut hvor grønn banken din er. Det er enkelt å bytte bank, og når du gjør det, forklar hvorfor til din gamle tjenesteleverandør - krev endring! For eksempel har offentlig press ført til at HSBC (den største banken i Europa) i desember 2022 kunngjorde at den ikke lenger vil finansiere nye olje- og gassprosjekter som en del av sin oppdaterte klimapolitikk. Etisk Bankguide har utarbeidet en oversikt over norske banker sin score på etikk og bærekraft.

3 Sponsing

Unngå "kulturvasking". Vurder sponsoravtaler og eventuelle bindinger til investeringer i oljenæringen. Utarbeid en styregodkjent etisk innsamlingspolicy som kan inkluderes i organisasjonens miljøplaner. Culture Unstained har tips til hvilke etiske retningslinjer man kan inkludere i en slik policy.

4 Ta til orde for endring

Samarbeid med resten av kulturfeltet for å engasjere publikum og interessenter i spørsmål knyttet til bærekraftig finansiering. Snakk om og jobb for fjerning av miljøskadelige subsidier som for eksempel subsidier til oljenæringen.

Avslutning og veien videre:

Her kan du ta ditt klimaengasjement videre!

Har du lyst å engasjere deg mer i arbeidet for kultur og klimarettferdighet, men lurer på hvordan man gjør det? Her er forslag til noen organisasjoner og nettverk som forener kulturfeltet i arbeidet for en rettferdig og bærekraftig omstilling:

Bæredygtig Kulturliv NU: Dansk organisasjon med en klar visjon om å bygge bro mellom klimaforskning, kulturlivet og resten av samfunnet.

Climate Heritage Network: Et globalt nettverk med mer enn 250 medlemsorganisasjoner innenfor kunst, kultur og kulturarv. Nettverket skal støtte lokalsamfunn i å nå ambisjonene i Parisavtalen ved å oppskalere klimatiltak på lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt nivå.

CultureCOP: Et internasjonalt initiativ som bruker kraften i kunst, kultur, kulturarv og kreativ praksis til å sette klimarettferdighet i sentrum for arbeidet med FNs årlige klimatoppmøter, kalt COP (Conference of the Parties). Klimajuristen, aktivisten og forkjemperen Farhana Yamin er CultureCOPs kreative leder og samler ekspertisen, ferdighetene og stemmene til et bredt kulturfelt fra hele verden.

Culture Declares Emergency: En internasjonal bevegelse som erklærer klima-

og økologisk krise. Kulturaktørene som har samlet seg i oppropet skal fortelle sannheten, selv ta handling og søke etter rettferdighet. Over 600 kulturorganisasjoner har underskrevet oppropet.

Culture Unstained: En forsknings- og kampanjeorganisasjon med mål om å få slutt på oljesponsing av kulturfeltet. De oppfordrer kunst- og kulturorganisasjoner til å kutte sine bånd til fossilindustrien for å kutte den sosiale legitimiteten som de får fra slike sponsorater. De fleste kulturorganisasjoner i England har de siste årene kuttet ut sponsorer fra fossilbransjen, deriblant Royal Opera House, Scottish Ballet, National Portrait Gallery, British Film Institute, National Theatre, Royal Shakespeare Company, National Gallery og Tate Galleries.

Music Declares Emergency: Musikkfeltets opprop for å erklære klimakrise. 3446 artister (som Aurora, De La Soul, Massive Attack) og 1533 bransjeorganisasjoner har skrevet under på å snakke om og sette fokus på klimakrisen, utfordre myndighetene, jobbe for en rettferdig omstilling på systemnivå og senke egne klimaavtrykk.

Julie's Bicycle: Den engelske organisasjon har de siste 15 årene vært verdensledende på alt som omhandler kultur,

klima og bærekraft. På deres hjemmeside finner du mer enn 250 rapporter, sjekklister og guider om alt fra klimarettferdighet til energieffektivisering av kulturbygg og miljøtips for museer, musikere, festivaler, dansetrupper, teatre mm. Julie's Bicycle har siden 2012 hatt ansvaret for det engelske kulturrådets (Arts Council England) omfattende miljøprogram.

Veikart for klimarettferdighet i kulturfeltet

Culture Declares Emergency anbefaler følgende veikart med en rekke tiltak som kulturfeltet kan hente inspirasjon og kunnskap fra.

Tiltakene er ment å øke sektorens forståelse av hvilken stor rolle kunst, kultur og kulturarv har for å få til en rettferdig og inkluderende omstilling. Ingen kan gjøre alt, men vi kan alle, kunstnere som kulturarbeidere, gjøre noe. Veien blir til mens vi går.

Veikartet er hentet fra *The Culture Takes Action framework* utviklet av Bridget McKenzie, leder for Climate Museum UK.

1 Å fortelle sannheten gjennom kunst og utdanning

Bruke kulturfeltet til å fremme forskning, invitere inn ulike stemmer og

bruke kreative tilnærminger for å skape ytringsrom og utforske vedtatte sannheter. Øke bevisstheten om og hjelpe folk til å forstå sammenhengen mellom forbruk, klimaendringer, biologisk mangfold, konflikter og migrasjon.

2 Avkarbonisering av kulturfeltet

Kutte ut økonomisk samarbeid og kultursponsing fra miljøskadelige næringer som oljeindustrien. Være bevisst på hvordan lite bærekraftige selskaper prøver å styrke omdømmet gjennom å sponse kultur, idrett og utdanning. Redusere egne utslipp og miljøavtrykk og bidra til å endre praksis i kultursektoren.

3 Støtte omstilling i lokalsamfunnene

Dette tiltaket fokuserer på hvordan du kan være en endringsagent i lokalsamfunnet ditt og hjelpe mennesker og steder med å bli sunne, bærekraftige og motstandsdyktige.

4 Fremme tiltak på globalt nivå

Delta i internasjonale nettverk som forener kulturfeltet. Eller engasjer deg lokalt for saker av global betydning. Det kan for eksempel være å støtte kunstnere som arbeider med sårbare eller fordrevne lokalsamfunn, låne ut lokaler til miljøaktivister eller invitere inn stemmer fra frontlinjen av klimakrisen til å snakke for publikum eller ansatte.

5 Tilby kulturell terapi og omsorg

Vise empati og gi rom for samtaler om hvordan det er å leve i en verden i endring.

Gjennomføre de endringene vi ønsker å se i samfunnet: utfordre makt og privilegier og bygge en omsorgskultur i hverdagen vår - omsorg for oss selv, hverandre og jorden. Tilby kultur til alle! Bruke kulturopplevelser for å gi folk glede, minske stress og skape tilhørighet. Legge til rette for velvære og glede i hjerne og kropp gjennom lek, sport, dans, og naturopplevelser.

6 Avkolonisere kultur og søke oppreisning

Være bevisst hvilke systemer for undertrykkelse og utnyttelse som finnes, for eksempel ved å utforske kolonialismens historie, støtte dem som står i frontlinjen for klimakonsekvenser eller takle ulikheter i kultur- og miljøbevegelser.

7 Økologisk design og innovasjon

Noen deler av kultursektoren har bidratt til skadelig, utvinnende økonomisk vekst, enten på aktive måter som å designe hurtigmote eller oppmuntre til flybasert turisme, eller på mer passive måter som å unnlate å kritisere status quo eller å tilby alternativer til den. Dette tiltaket handler om å se for seg alternativer til dette, og å investere i produkter og tjenester som er regenerative og bidrar til bærekraftig utvikling.

8 Klimatilpasning og beskyttelse av kulturarv

Dette tiltaket fokuserer på å bistå lokalsamfunn og økosystemer til å tilpasse seg eller være motstandsdyktige mot konsekvensene av klima- og naturkrisen. Dette innebærer blant annet å beskytte selve kulturen og kulturarven mot miljøskader og ekstremvær. Bruke sin plattform til å utdanne publikum og organisasjon om rettferdighet og omsorg for migranter og klimaflyktninger.

Kildeliste og inspirasjon

A bigger picture: My fight to bring a new African voice to the climate crisis.
(One Boat 2021). Forfatter: Vanessa Nakate.

Climate change in Sápmi – an overview and a path forward. Rapport utgitt av Samerådet i samarbeid med Sametinget, 2023.

Climate change is racist: Race, privilege and the struggle for climate justice.
(Icon Books 2012). Forfatter: Jeremy Williams.

Counting on culture: How to stop financing the environmental crises. Veileder utgitt av Julie's Bicycle og Arts Council England (2023).

Creative climate justice guide. Guide utgitt av Julie's Bicycle og Arts Council England (2022). Skrevet av Harpreet Kaur Paul.

De beste intensjoner - oljelandet i klimakampen. (Cappelen Damm 2017).
Forfatter: Anne Karin Sæther.

En klimabok du orker å lese. (Z-forlag 2023). Forfattere: Hauk Are Fjeld, Julie Marie Følstad, Julie Malene Fusdahl.

Mitt klimaregnskap - et forsøk på å leve bærekraftig - og løsningene vi trenger.
(Res Publica 2021). Forfatter: Anja Bakken Riise.

The future we choose. (Knopf 2020). Forfattere: Christiana Figueres, Tom Rivett-Carnac.

Tracing Big Oil's PR war to delay action on climate change. (The Harvard Gazette, 2021). Artikkel av Alvin Powell.

You matter more than you think: Quantum social change for a thriving world.
(cCHANGE Press 2021). Forfatter: Karen O'Brien.

